

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk

w sprawie **T.Ś.**,
oskarżonego z art. 291 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej
na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 24 stycznia 2025 r.
wniosku obrońcy (adw. M.B.) o wyłączenie sędziego SN M.M.
od udziału w sprawie o sygn. akt III KS 54/23
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

wniosku nie uwzględnić.

UZASADNIENIE

W dniu 11 grudnia 2023 r. jeden z obrońców oskarżonego T.Ś. – adw. M.B. skierował do Sądu Najwyższego wniosek o wyłączenie sędziego SN M.M. od orzekania w sprawie o sygn. akt III KS 54/23 na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. Wskazał, że udział ww. sędziego w orzekaniu „nie daje gwarancji dochowania zrealizowania zasady bezstronności w jej aspekcie zewnętrznym”. Dodał też, że powody dla których składany jest przedmiotowy wniosek są dokładnie takie same jak w przypadku sędziego SN M.S., który został wyłączony od rozpoznania niniejszej sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 15 listopada 2023 r. k. 40-41).

Konsekwentnie – zdaniem obrońcy – sędzia SN M.M. podlega wyłączeniu, skoro Sąd Najwyższy przychylił się do poprzedniego wniosku obrońcy (dotyczącego sędziego SN M.S.). Na poparcie swojego stanowiska zaprezentował argumentację z poprzedniego wniosku o wyłączenie, odnoszącą się do okoliczności powołania sędziego SN M.M. na urząd sędziego Sądu Najwyższego w takiej samej kwestionowanej procedurze jak sędziego SN M.S. oraz sędziego Sądu Okręgowego w Krakowie X.Y., której zdolność do bezstronnego orzekania jest kwestionowana w skardze na wyrok sądu odwoławczego – wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 2 czerwca 2023 r., IV Ka 551/23, uchylający wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie z dnia 26 stycznia 2023 r., II K 1126/21/S i przekazujący sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, będącej przedmiotem rozpoznania w sprawie o sygn. akt III KS 54/23. Argumentacja skargi – w ocenie obrońcy – „dotyka” sędziego wylosowanego do rozpoznania przedmiotowej skargi, a orzekając na korzyść oskarżonego sędzia wystąpiłby przeciwko samemu sobie, uznając, że jego udział w sprawie nie gwarantuje dochowania zasady bezstronności z uwagi na sposób jego powołania, co z perspektywy bezstronnego obserwatora powoduje, że sędzia taki nie jest zdolny do bezstronnego orzekania (k. 54-55).

Jak wynika z pieczęci Kierownika Sekretariatu Wydziału III Izby Karnej SN zamieszczonej na karcie 57 akt sprawy, na podstawie zarządzenia Prezesa Izby Karnej wniosek ten został zarejestrowany w repertorium „KRI” pod numerem 324, a następnie przydzielony sędziemu sprawozdawcy (sędziemu SN P.K.)

Zarządzeniem z dnia 14 lutego 2024 r. (k. 62), sędzia sprawozdawca wyznaczył termin posiedzenia (26 marca 2024 r.) w celu rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego SN M.M. Ponadto, nakazał zawiadomić strony o składzie Sądu Najwyższego wyznaczonym do rozpoznania przedmiotowego wniosku (pkt 4 zarządzenia).

W dniu 20 marca 2024 r. obrońca oskarżonego adw. M.B. skierował do Sądu Najwyższego wniosek o wyłączenie sędziego SN P.K., tożsamy w swej treści z poprzednimi wnioskami (dotyczącymi sędziego SN M.S. i sędziego SN M.M.) (k. 63-64). Wniosek ten został zarejestrowany w repertorium „KRI” pod numerem 409, a następnie przydzielony sędziemu sprawozdawcy (sędziemu SN M.L.) (k. 66).

Postanowieniem SN z dnia 11 kwietnia 2024 r. sędzia SN P.K. został wyłączony od udziału w sprawie na podstawie art. 42 § 4 zd. pierwsze k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k. (k. 68).

Z pieczęci Kierownika Sekretariatu Wydziału III Izby Karnej SN zamieszczonej na karcie 75 akt sprawy wynika, że na podstawie zarządzenia Prezesa Izby Karnej Nr 1/17/2024 z dnia 17 kwietnia 2024 r. wniosek o wyłączenie sędziego SN M.M. został ponownie zarejestrowany w repertorium „KRI” pod numerem 324, a następnie przydzielony obecnemu sędziemu sprawozdawcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek okazał się niezasadny i nie zasługiwał na uwzględnienie.

Na wstępie należało przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego "[...] zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U2/20, który w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP ma moc powszechnie obowiązującą, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I–4110–1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzeczniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa" (tak, m. in., postanowienia SN z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. IV KO 86/21 czy 28 lutego 2023 r., sygn. III KK 23/23, 7 grudnia 2023 r., sygn. I KK 162/23; 7 marca 2024 r., sygn. III KK 508/23).

Sąd Najwyższy nie podziela poglądu — forsowanego we wniosku o wyłączenie — jakoby za bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. można uznać okoliczności wskazane w powołanej powyżej uchwale. W tym zakresie wystarczające jest odesłanie do uzasadnień postanowień Sądu Najwyższego w których w sposób znacznie szerszy przedstawiono argumentację przemawiającą z tym, że okoliczności, o których traktuje uchwała sygn. akt BSA I–4110–1/20 mogą być oceniane jedynie w pryzmacie tzw. względnych powodów odwoławczych, tj. z punktu widzenia regulacji określonej w art. 438 pkt 2 k.p.k. Innymi słowy potencjalne naruszenie standardu rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd w związku z powołaniem sędziego (w tym sędziego Sądu Najwyższego) przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) w konkretnej sprawie winno i może być rozpatrywane wyłącznie w kategoriach obrazy przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia (względna przyczyna odwoławcza), co zostało szczegółowo uzasadnione m. in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2022 r., sygn. akt V KK 660/21 oraz z dnia 30 listopada 2022 r., sygn. akt II KK 468/21. (Zresztą żadnych takich okoliczności we wniosku o wyłączenie się nie artykułuje, abstrahując w tym miejscu od tego, że ewentualne uchybienia oceniane w pryzmacie przy art. 438 pkt 2 k.p.k. nie mogą być podstawą formułowania wniosku o wyłączenie sędziego.)

Przechodząc zaś obecnie do oceny wniosku o wyłączenie sędziego SN M.M., złożonego przez obrońcę oskarżonego T.Ś., należy powiedzieć, co następuje. Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Chodzi tutaj o takie układy faktyczne, w których określone zachowanie sędziego (albo określona sytuacja, w której znajduje się dany sędzia) w prowadzonym przez niego postępowaniu bądź też w życiu prywatnym rodzi obiektywnie uzasadnioną wątpliwość do jego bezstronności, bowiem rzutuje na określony stosunek sędziego do stron lub sprawy będącej przedmiotem rozstrzygnięcia w danym postępowaniu (albo nawet ujawnia określony stosunek sędziego do stron lub sprawy będącej przedmiotem rozpoznania).

Wykładnia art. 41 § 1 k.p.k. prowadzi do wniosku, że dyspozycja tego przepisu — wbrew temu, co się bez wskazania na jakiegokolwiek przekonywające argumenty przyjmuje w orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. przykładowo tylko postanowienia z: 26 października 2022 r., sygn. V KK 413/20; 1 lutego 2023 r., sygn. V KK 413/20; 17 października 2023 r., sygn. IV KK 279/23; 7 grudnia 2023 r., sygn. IV KK 279/23; 20 lutego 2024 r., sygn. V KK 266/23; 4 kwietnia 2024 r., sygn. V KK 193/23 czy 20 maja 2024 r., sygn. III KK 168/24; niektóre z rozstrzygnięć Sądu Najwyższego o wyłączeniu sędziów Sądu Najwyższego od rozpoznania sprawy poszły wręcz tak daleko, że w istocie w ogóle w sposób "materialny" nie nawiązywały do okoliczności stypizowanych w art. 41 § 1 k.p.k., tak np. postanowienie SN z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. I KK 385/23, w którym całkowicie instrumentalnie i w oderwaniu od art. 41 § 1 k.p.k. przyjęto, że cyt.: "[j]edyną możliwością usunięcia uzasadnionych wątpliwości natury konwencyjnej i konstytucyjnej, jak również zapewnienia stronie postępowania składu Sądu Najwyższego, w którym nie uczestniczy sędzia, wobec którego w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka formułowane są rzeczowe, silnie uzasadnione zastrzeżenia odnoszące się do udziału w procedurze nominacyjnej niespełniającej wymogów obiektywizmu i niezależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, było zatem uwzględnienie wniosku i wyłączenie Sędzi[ego] SN A.R. od rozpoznania kasacji"; podobnie postanowienie SN z dnia 23 listopada 2022 r., sygn. III KK 339/22) upatrujących podstawę wyłączenia sędziów powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw w konstrukcji „braku instytucjonalnej bezstronności”, a zatem na figurze prawnej nieznaney ustawie postępowania karnego — nie obejmuje tych sytuacji, w których wątpliwości podnoszone przez stronę nie mają charakteru ściśle wiążącego się z istotą sprawy, tj. gdy nie odnoszą się do konkretnych elementów sprawy (tj. zaszłości natury faktycznej, przebiegu procesowego sprawy itp.), stanowiąc jedynie wypadkową krytycznej oceny przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań legislacyjnych czy podzielenia poglądu, że określone rozwiązania normatywne nie dają — w przekonaniu uczestnika postępowania — gwarancji bezstronnego rozpoznania sprawy.

Należy podzielić wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego trafne zapatrywanie, że w "regulacji z art. 41 § 1 k.p.k. chodzi o okoliczności natury faktycznej, względnie zdarzenia procesowe, które mogłyby uzasadniać wątpliwości co do obiektywnego rozstrzygnięcia sprawy przez konkretnego sędziego. Do okoliczności takich nie należą natomiast rozwiązania legislacyjne dotyczące ustroju sądownictwa" (postanowienie SN z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. II KK 7/23).

Trzeba także wskazać na to, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. P 22/19 (Dz.U. poz. 413) art. 41 § 1 k.p.k. w związku z art. 42 § 1 k.p.k. w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa jest niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wniosku o wyłączenie sędziego opartego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. nie można osnuć na okoliczności nawiązującej do powołania sędziego w trybie, w którym jego kandydatura była opiniowana przez Krajową Radę Sądownictwa powołaną na zasadach określonych w art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.

Zatem kwestie *ustrojowe (normatywne)* związane z trybem powoływania sędziów (a mówiąc precyzyjniej: określone unormowania ustawowe regulujące ustroj wymiaru sprawiedliwości w zakresie szeroko rozumianego trybu i zasad powoływania sędziów) nie mogą stanowić podstawy wniosku o wyłączenie sędziego. Wnioski składane na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. mogą bowiem dotyczyć li tylko określonych kwestii *faktycznych*, nie zaś *prawnych* (prawno-ustrojowych). Szerzej zagadnienie to zostało rozwinięte m. in. w postanowieniu SN z dnia 21 czerwca 2023 r., sygn. IV KK 460/19, w którym wyrażono zasługujący na akceptację pogląd, że "prawo i obowiązek orzekania sędziego obejmuje każdą kwestię natury prawnej i z powodu takiej kwestii, która byłaby przedmiotem orzekania, nie sposób skutecznie żądać wyłączenia sędziego. Przeciwnie stanowisko prowadzi *ad absurdum*, gdyż oczywiste jest, że przedmiot określonego wniosku mogłaby być kwestia ustrojowa dotycząca każdego sędziego, niezależnie od czasu i trybu powołania. W takiej sytuacji [...] nie istniałby sąd, który mógłby kwestię tę skutecznie rozważyć i rozstrzygnąć. Z tego względu treścią art. 41 § 1 k.p.k. objęte są jedynie okoliczności natury faktycznej" (analogicznie: postanowienie SN z dnia 22 listopada 2023 r., sygn. II KK 7/23).

Mając powyższe na uwadze oraz wobec tego, że wniosek o wyłączenie został przez obrońcę osnuty wyłącznie na krytyce ustrojowych rozwiązań prawnych dotyczących trybu powoływania sędziów przyjętych przez ustawodawcę i forsowaniu stanowiska, że przyjęcie określonej procedury nominacyjnej na urząd sędziego rzekomo przekłada się na rękojmię bezstronnego rozpoznania sprawy (bez żadnego rozwinięcia tego stanowiska, w szczególności bez wskazania jakie to *konkretne* zaszłości faktyczne związane z oskarżeniem T.Ś. i prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem karnym miałyby powodować brak bezstronności sędziego SN M.M. przydzielonego do rozpoznania skargi na wyrok sądu odwoławczego – wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 2 czerwca 2023 r., I Ka 551/23) wniosku nie można było uwzględnić. Godzi się tylko dodatkowo wskazać, że wniosek o wyłączenie sędziego SN M.M. w sposób niejako założony nie ma charakteru skonkretyzowanego i nie opiera się na wskazaniu jakichkolwiek zindywidualizowanych okoliczności mających świadczyć o istnieniu wątpliwości do co możliwości bezstronnego orzekania przez *konkretnego* sędziego wskazanego w *petitum* wniosku, lecz jest *sui generis* wnioskiem abstrakcyjnym. Świadczy o tym jego porównanie z wnioskiem o wyłączenie sędziego SN M.S. (*k. 32-33 akt*): obecnie rozpoznawany wniosek stanowi kopię poprzedniego z tą tylko zmianą, że nazwisko poprzedniego Referenta zostało zastąpione nazwiskiem obecnego Sprawozdawcy.

Marginesowo jedynie należało odnieść się w tym miejscu do postanowienia SN z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. III KS 54/23 (*KRI 409*), wydanego uprzednio w toku niniejszego postępowania ze skargi na wyrok sądu odwoławczego w jednym z postępowań incydentalnych zainicjowanych kolejnymi wnioskami o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego.

Otóż rozstrzygnięcie to zapadło z oczywistym naruszeniem prawa (wadliwa podstawa prawna wydania orzeczenia) przy całkowitym zignorowaniu prawno-procesowych konsekwencji błędnie dokonanych ustaleń faktycznych. Lektura zarówno sentencji tego orzeczenia, jak i jego uzasadnienia dowodzi w sposób kategoryczny, że najwyższy organ władzy sądowniczej dokonał ustaleń faktycznych z których wynika — przynajmniej w opinii składu sądzącego rozpoznającego sprawę — że wnioski o wyłączenie nie dotyczą sędziów (jak to — dość osobliwie — ujmuje Sąd Najwyższy, cyt.: "osób wylosowanych", "panów"). W postanowieniu nie odniesiono się ani słowem do tej kwestii i nie wskazano, jaka to argumentacja prawna mogła doprowadzić Sąd Najwyższy do tak szczególnych ustaleń faktycznych, tj. do ustaleń faktycznych prowadzących do podważenia statusu sędziowskiego trzech wymienionych w rozstrzygnięciu sędziów Sądu Najwyższego. Dość jednak powiedzieć, że nawet postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2023 r., sygn. III KS 54/23 (*KRI 288*) (ewidentnie dotyczące wyłączenia sędziów, a nie "osoby wylosowanej"), zostało powołane w judykacie z 11 kwietnia 2024 r. w sposób jaskrawie nierzetelny, jako orzeczenie rzekomo stwierdzające brak statusu sędziowskiego co do sędziego objętego wnioskiem o wyłączenie (cyt.: "Sąd Najwyższy [...] wyłączył pana M.S. od rozpoznania sprawy zarejestrowanej pod sygnaturą III KS 54/23"). Analiza postanowienia z 15 listopada 2023 r. (*k. 40-41v akt*) wskazuje, że oparte zostało ono na zupełnie innych ustaleniach faktycznych i nie był w nim kontestowany status ustrojowo-prawny sędziego Sądu Najwyższego objętego wnioskiem o wyłączenie.

Skoro jednak — z sobie wyłącznie znanych powodów — Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z 11 kwietnia 2024 r. (*KRI 409*), że wniosek nie dotyczy sędziów, lecz bliżej nieokreślonych co do ich statusu ustrojowego podmiotów opisanych jako m. in. "osoba wylosowana do rozpoznania wniosku", to także procedowanie w trybie przywołanych w postanowieniu przepisów 41 § 1 k.p.k. czy 42 § 4 zd. pierwsze k.p.k. należało ocenić jako oczywiście wadliwe. Uruchomienie postępowania incydentalnego we wskazanym w tych przepisach trybie możliwe jest bowiem wyłącznie w odniesieniu do sędziów (Rozdział 2-gi Kodeksu postępowania karnego dotyczy wszak wyłączenia sędziów). Trudno wyręczać Sąd Najwyższy w trudzie zidentyfikowania właściwej podstawy procesowej wyłączenia od udziału w sprawie "osoby wylosowanej", która jednocześnie nie jest sędzią ("nie-sędziego"). Jeśli jednak tryb taki w prawie procesowym istnieje, to akurat postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2024 r. nie zostało na nim oparte, bowiem nie tylko w uzasadnieniu, ale także w komparycji postanowienia (por. art. 94 § 1 pkt 4 *in fine* k.p.k.) takiej podstawy nie wskazano. Z uwagi na układ procesowy niniejszej sprawy (brak ustawowej zaskarżalności postanowień w przedmiocie wyłączenia sędziego, brak możliwości dokonania ingerencji z urzędu w treść takiego rozstrzygnięcia), korekta tych uchybień nie jest już możliwa, co jednak nie zwalnia Sądu Najwyższego z obowiązku zasygnalizowania opisanej powyżej, fundamentalnej ułomności rozstrzygnięcia z 11 kwietnia 2024 r., III KS 54/23 (*KRI 409*), która polegała na stosowaniu przepisów o wyłączeniu sędziego do (błędnie) ustalonego stanu faktycznego, tj. uznania, że wnioski o wyłączenie (w ujęciu arbitralnie przyjętym powołane

postanowienie) nie dotyczyły sędziów Sądu Najwyższego, lecz — jak to ujął skład orzekający — jakichś "osób".

Z tych względów, uznając wniosek o wyłączenie SSN M.M. od udziału w sprawie za niezasadny, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[WB]

[a.ł]